

LUNDS UNIVERSITET

Institutionen för medie- och kommunikationsvetenskap

B-UPPSATS

Medie- & kommunikationsvetenskap

Fortsättningskurs HT11

Lovisa Haeger

lovisa.haeger.993@student.lu.se

Karin Bäckman Berg

karin.backman.berg.345@student.lu.se

Vårt synliga framträdande

LUNDS UNIVERSITET

Enheten för Medie- och kommunikationsvetenskap

Handledare: Marja Åkerström
Examinator: Emilia Ljungberg

Abstrakt

Författare: Lovisa Haeger och Karin Bäckman Berg

Titel: Facelook – vårt synliga framträdande

Författad i: Medie- och kommunikationsvetenskap, vid institutionen för kommunikation och medier, Lunds Universitet

Användandet av sociala medier, och framför allt Facebook har ökat markant under en relativt kort period. Det är därför av vikt att undersöka hur Facebook påverkar användarna, både online och i vardagen.

Denna uppsats undersöker hur aktiva Facebook-användare i åldrarna 18 – 25 använder sig av Facebook, hur synligheten på Facebook påverkar både deras medierade framträdande och deras off-line liv och identitet. Med kvalitativa semistrukturerade intervjuer undersökte vi 15 respondenters användande av Facebook samt konsekvenserna av användandet. Vi behandlade sedan materialet ur ett dramaturgiskt perspektiv med Erwin Goffmans teoribok *Jaget och maskerna* som grundpelare för att se hur respondenternas medierade framträdande, verkliga liv och identitet påverkades av synligheten på Facebook. Under studiens gång framkom att Facebook i många avseenden liknar vårt verkliga liv men att skillnaden blir påtaglig då gränsen mellan den bakre och den främre regionen är mer otydlig på Facebook än i verkligheten. Detta kunde innebära problem med i vissa fall även framgång för våra respondenter.

Nyckelord: Facebook, synlighet, dramaturgiskt perspektiv, identitetsbildning, statusuppdateringar

1. Inledning.....	4
1. 1 <i>Bakgrund och problemformulering</i>	4
1. 2 <i>Syfte</i>	4
1. 3 <i>Frågeställning</i>	4
2. Metod/Empiri.....	5
2. 1 <i>Metod</i>	5
2. 2 <i>Urval</i>	6
2. 3 <i>Frågeformulär</i>	6
2. 4 <i>Intervjuer</i>	7
2. 5 <i>Metodkritik</i>	8
3. Teori	9
3. 1 <i>Livet som en teater</i>	9
3. 2 <i>Vilka är vi?</i>	10
3. 3 <i>Socialt kapital under konstruktion</i>	11
3. 4 <i>Beroende av sociala nätverk</i>	12
3. 5 <i>Att begränsa sig</i>	12
3. 6 <i>Privat, vad är det?</i>	13
3. 7 <i>Privatliv, vad är det?</i>	14
4. Analys.....	14
4. 1 <i>Hur vill jag vara?</i>	15
4. 2 <i>Att alltid vara uppdaterad</i>	17
4. 3 <i>TMI – Too Much Information</i>	18
4. 4 <i>Sån är inte jag, i alla fall inte på Facebook</i>	19
4. 5 <i>Vilka har vi blivit?</i>	22
4. 6 <i>Jag statusuppdaterar – alltså finns jag</i>	23
4. 7 <i>Den kommunikativa exhibitionisten</i>	24
4. 8 <i>Uppmärksamhet som handelsvara</i>	25
5. Slutsats och diskussion	26
5. 1 <i>Slutsats</i>	26
5. 2 <i>Diskussion</i>	27
6. Framtida forskning.....	29
7. Källförteckning	29
7. 1 <i>Tryckta källor</i>	29
7. 1. 1 <i>Litteratur</i>	29
7. 1. 2 <i>Vetenskapliga artiklar</i>	30
7. 2 <i>Elektroniska källor</i>	31
8. Bilagor.....	32
8. 1 <i>Intervjumanus</i>	32
8. 2 <i>Frågeformulär</i>	33

1. Inledning

1. 1 Bakgrund och problemformulering

Facebook grundades år 2004 av Mark Zuckerberg och var från början tänkt till att användas som ett nätverk för studenterna vid Harvard College (www.ne.se). Användningsområdet var från början begränsat, men i takt med att Facebook växte och spred sig tilltog medlemsantalet drastiskt. Idag har varannan svensk ett Facebookkonto och mer än en tredjedel av all internetanvändning går åt till sociala medier där Facebook är den dominerande aktören (www.iis.se samt www.internetbarometern.se). Funktionen *statusuppdateringar* innebär att du kan uppdatera dina vänner i korta meddelanden om vad du gör, gillar och var du är, eller bara för att sprida en bra låt eller fin bild, man kan numera även ”checka in” på olika platser så att alla kan se vart du befinner dig. Tidigare, innan de sociala nätverken kom in i bilden, var musiksajter och kulturdelning det främsta nyttjandet i mån av social interaktion på internet. Numera finns möjlighet för all typ av interaktion på internet: det sociala off-line liv vi lever översätts i koder och i olika funktioner på sociala nätverk som Facebook. Alla dessa funktioner som Facebook erbjuder bidrar till en ny typ av synlighet, vilken vi tror påverkar vårt sociala liv. Facebook gör gränsen mellan privat och offentligt blir allt mer otydlig och detta spelar in i hur användarna av sidan framställer sig själva. Vi kommer delvis utgå från att se Facebook som en scen, och därmed se användarnas olika presentationer som framträdanden enligt Goffmans dramaturgiska perspektiv. Jaget och identitetsbildning är en utveckling vi kommer gå närmre inpå, synlighet och den nya typ av interaktion som sker via nätet är något vi upptäckte är av vikt att undersöka allteftersom vi genomförde vår analys. Eftersom jaget och dess utveckling har att göra med normer och sociala lagar (Gripsrud 2002, s. 21) så anser vi att synligheten på Facebook är en medverkande faktor i denna process.

1. 2 Syfte

Vi vill ur ett dramaturgiskt perspektiv titta på hur Facebook påverkar individen. Vi vill titta på hur Facebook används av unga människor för att forma en önskvärd identitet på och utanför mediet. Vi har lagt vikt vid att titta på hur unga individer använder funktionen statusuppdateringar för att framställa sig på ett visst sätt, samt hur Facebooks olika funktioner fungerar för att dölja respektive framhäva olika aspekter av individens liv.

Ur ett medie- och kommunikationsvetenskapligt perspektiv är detta intressant, då som ovan nämns varannan svensk idag har ett Facebook konto och använder sig av forumet på olika sätt. Vår tes är att vårt sociala liv, genom Facebook till stor del har förflyttats ut på internet. Vi vill därför undersöka problem och möjligheter med detta. Vi antar även att vår identitetsbildning delvis har förflyttats ut online och vi vill undersöka konsekvenserna av detta. Internet och Facebook får en allt större roll inte bara i vårt online-liv men även i vårt offline-liv och ur ett medie- och kommunikationsvetenskapligt perspektiv är det därför intressant att se vad detta har för konsekvenser på individnivå.

1.3 Frågeställning

I vår frågeställning är det viktigt att betona att det är en del av våra respondenter Facebook-användande vi vill undersöka och utifrån syftet ovan har följande frågeställning arbetats fram:

- Vilken betydelse har Facebook för våra respondenter i deras off-line sociala liv?
- Hur statusuppdaterar vi för att framställa oss på ett visst sätt och hur påverkas den framställningen i sin tur av synligheten?
- Är främre respektive bakre regioner något om tillämpas av respondenterna på Facebook?

2. Metod/Empiri

2.1 Metod

Då vi letar efter underliggande strukturer i framträdanden på Facebook, samt Facebook och indirekt synlighetens påverkan på människor och deras sociala liv lämpar sig kvalitativa metoder för vår undersökning. Vi letar inte efter att statistiskt kunna beskriva synlighetens påverkan, utan snarare bakomliggande orsaker för att förstå och skapa mening av människors beteenden online. Inom kvalitativa studier ägnar man sig därför åt fördjupningar inom vissa avgränsade områden, snarare än att studera större områden övergripande, detta för att bland annat kunna kartlägga beteenden och sociala relationer och vi kan även testa våra egna hypoteser under intervjuens gång (Östbye et. al 2004, s. 101). Vi valde utifrån föregående resonemang

att genomföra semistrukturerade intervjuer på 15 utvalda respondenter. Vi valde även, för att underlätta intervjun, att låta varje respondent börja med att fylla i ett formulär med elva frågor för att på så sätt sätta igång tankeverksamheten hos respondenterna redan innan intervjun startade. Vi vill med hjälp av teorin se underliggande strukturer och beteenden i respondenternas egna berättelser om deras användande av Facebook.

2. 2 Urval

Då vår frågeställning behandlar fenomenet Facebook och påverkan Facebook har på individen har vi genomfört en populationsavgränsning till aktiva användare, samt användare i åldern 18 till 25 år då vi gjorde bedömningen att det är denna generation som påverkats mest, samt använder Facebook i störst utsträckning. Vår urvalsram är de 15 utvalda respondenterna och indirekt deras Facebook-krets. Den karaktäristiska gruppering som vi är ute efter är unga vuxna som använder sig flitigt av Facebook, vi gör därför ett typurval då vi valt ut våra respondenter efter dessa kriterier (Larsson 2011, s. 61). Genom en sådan avgränsning hoppas vi tydligt kunna belysa hur bland annat synligheten påverkar, framför allt unga människor som är den grupp i samhället som tydligast utsätts för och använder sig av synligheten på Facebook. Vårt urval begränsades ytterligare av det faktum att endast ett fåtal tillfrågade var villiga att ställa upp med den förhandsinformation vi gav dem. Våra valmöjligheter av respondenter blev därför tämligen begränsade. Dock var det viktigt att alla respondenter var användare av Facebook och även aktiva på sidan, där vi definierar aktiv som mer än två besök på sidan per dag. Avgränsningen på enbart 15 respondenter anser vi är en tillräcklig bas för att ta reda på den information vi behöver. Vårt material blir dessutom mer överskådligt. I vissa fall genererade även våra frågor en diskussion mellan respondenten och dennes vänner efter avslutad intervju, en diskussion vi mer än gärna stannade kvar och lyssnade på. Detta visade sig vara ett bra intervjukomplement (Troost 1997, s.110).

2. 3 Frågeformulär

Vi valde att inleda varje intervju med att be respondenterna fylla i ett frågeformulär. Ett problem vi ställdes inför var självfallet *hur* frågor kring identitet, synlighet och aktivitet på Facebook ska ställas och hur frågorna ska vara utformade för att så långt

som möjligt kunna erhålla ärliga upplysningar från våra respondenter. Då vår hypotes lyder ungefär att människor har ”backstage-liv”, och en identitet i sitt synliga internetbaserade liv, som på vissa punkter skiljer sig från varandra, resonerade vi att för att få så ärliga svar som möjligt missleder vi respondenterna till en början för att sedan självklart avslöja vår bluff. Vi har därför utformat ett formulär där vi till en början missleder respondenten att tro att deras svar kommer att publiceras på Facebook, därefter låter vi respondenten svara på elva korta, obekväma frågor, för att sedan avsluta med att tala om för respondenten att en publicering inte är aktuell. Genom att avsluta formuläret med att be respondenten själv reflektera över huruvida dennes svar påverkats av det faktum att denne trodde att svaren skulle bli officiella på Facebook eller ej, vill vi sätta igång en tankeverksamhet runt respondentens Facebook-användande som vi sedan vill ta till vara på under intervjun. Frågorna i frågeformuläret är utformade på ett sådant sätt att ett av svarsalternativen kan ses som vad Goffman hade kallat för en mörk hemlighet. Detta var ett medvetet val från vår sida, att testa våra respondenter hur ärliga de vågar vara på Facebook. Vi fick därför en diskrepant roll, där vi med vår nya information mycket väl hade kunnat förstöra respondentens tänkta framträdande på Facebook.

2.4 Intervjuer

Efter genomfört frågeformulär fångade vi upp respondenten med en semistrukturerad intervju. En semistrukturerad intervju innebär att vi från början utgår från ett färdigskrivet intervjumanus (se bifogat intervjumanus) för att behålla en viss struktur i samtalet som samtidigt tillåter oss ställa följdfrågor och utveckla vissa resonemang vi kan tänkas stöta på som kan vara av värde (Aspers 2011 s. 143). Eftersom vi med vårt frågeformulär vill belysa känsligheten i att låta viss information synas på Facebook, garanterade vi våra respondenter absolut anonymitet. Namnen som används är därför fingerade, åldern är dock korrekt. Något som är utmärkande för kvalitativa semistrukturerade intervjuer är att man hämtar empiri från andra människor. Vår empiri skapas därmed i samtalet mellan oss och våra respondenter då vi behåller en viss öppenhet och lägger vikt vid utveckling av varje fråga för att nå djupare svar. Detta medför dock att vår empiri är situationsberoende, vilket betyder att den för vår uppsats är helt unik och därmed besvärlig, och heller inte önskvärd, att återskapa. Med detta i åtanke valde vi ändå att fortgå med våra intervjuer, då det är

vår mening att de semistrukturerade intervjuerna kan ge oss just den möjligheten: att låta det unika samtalet leda oss till unika svar som går att analysera mer övergripande för delar av en population (Grahm, C. & Ugglå, F 2009, s. 7). Varje intervju ägde rum på en för respondenten känd plats, antingen i skolmiljö eller i deras hemmiljö. Detta för att skapa en trygghet hos respondenten och även göra respondenten såpass bekväm i situationen att det skulle kännas behagligt att dela med sig av relativt personliga tankar (Östbye et. al. 2004, s. 104).

Våra respondenter är handplockade på och utanför universitetsområdet och bestod av individer, som dels stämde in på vår populationsavgränsning: aktiva Facebook-användare i 18 till 25 års-åldern, men som även var villiga att fylla i ett frågeformulär de från början trodde skulle publiceras på Facebook. Detta gav oss förhandsinformationen att detta var individer som antingen inte brydde sig om synligheten på Facebook, alternativt gärna deltog i undersökningar som fick dem att synas ännu mer, vilket också gav oss möjligheten att under intervjun personifiera frågorna.

2. 5 Metodkritik

Valet av kvalitativa metoder i vår uppsats motiveras ovan, dock är vi medvetna om den kritik som riktas mot att använda sig enbart av kvalitativa metoder. Det finns en generell misstänksamhet mot kvalitativ data då den utgår från forskarens tolkning av empirin genom teorin. Det är lätt hänt att forskare tolkar respondenters svar utifrån egen förförståelse och det gäller därför att vara tydlig i sina frågor till respondenterna. Frågorna kan dessutom tolkas olika beroende på vem du frågar och därför är följdfrågor ett viktigt moment för att kunna förstå dessa tolkningar och bredda svaren (Trost 1997, s. 18), dock utgår kvalitativa undersökningar från att man måste tolka svar för att få en generell uppfattning om något. Kritik riktas även mot att ett begränsat antal individers uttalanden tillskrivs en hel population utan några faktiska siffror, vilket gör att kvalitativa undersökningar oftast kombineras med kvantitativa undersökningar (Ösbye et al 2005 s.99). Vi är därför noga med att poängtera utigenom hela vår undersökning att våra svar är respondenternas svar och enbart kan tillskrivas en hel population om man väljer att tolka det så. Under undersökningens gång har det funnits en medvetenhet om att tillvägagångssättet som innebär att till en början missleda våra respondenter för att nå dit vi ville, inte är helt enligt alla etiska

regler, men vi resonerade fram att det var nödvändigt för att ta oss dit vi ville i vår undersökning. Våra frågor i intervjun är relativt styrda, vilket vi var medvetna om. Därför vad det av stor vikt för oss att stanna kvar efter intervjun och ta del av den fria diskussion som oftast tog till, för att ta tillvara på något vi eventuellt missat under intervjun.

3. Teori

3.1 *Livet som en teater*

”När en individ kommer i kontakt med andra individer söker de i allmänhet skaffa sig upplysningar om honom eller att tillämpa de upplysningar om honom som de redan har.” (Goffman 1959/2000, s. 11). Så inleder Erving Goffmans sin bok *Jaget och Maskerna*, vilken är den teoribok vi kommer att använda som grundpelare i vår uppsats. Goffman förde redan på 1950-talet ett resonemang kring interaktion och intrycksstyrning som fortfarande med fördel kan användas som utgångspunkt när man vill undersöka hur nya sociala fenomen påverkar oss. Inom det dramaturgiska perspektivet utgår man från att människan ägnar sig åt framträdanden i vilka de försöker att kontrollera och styra den bild och intrycket av sig själva inför de som tittar, publiken (Ibid, ss. 22-23). När individen ägnar sig åt ett framträdande och klär sig i en roll förutsätter han att publiken tror på de intryck han sänder ut, det vill säga att han besitter de egenskaper han säger sig besitta. Uppfattningen blir då att alla framträdanden genomförs till förmån för andra (Ibid, s. 25).

Det centrum och den plats där ett visst framträdande äger rum kallas för den *främre regionen* och det är i den främre regionen individen försöker påverka sin publik att få en viss uppfattning av honom/henne. Framträdandet i den främre regionen påverkas av publiken samt den synlighet som publiken skapar (Ibid, ss. 97-98). Som motsats till den främre regionen finns även den *bakre regionen*, regionen där mycket av det som undanhållits i ett framträdande i den främre regionen kommer fram (Ibid, s. 102). De hemligheter som kan tänkas förstöra ett framträdande i den främre regionen hålls avskilda i den bakre regionen, där den bakre regionen i sin tur har väldigt begränsat tillträde, syftet är att hålla undan publiken från de nämnda hemligheter som finns där (Ibid, s. 103).

Som publik är man medveten om den skillnad som kan finnas mellan ett styrt framträdande och verkligheten vilket får oss att ägna mer tid åt sådana intryck som är

svåra att manipulera, som exempelvis ålder och kön, detta för att bestämma huruvida vi ska tro på framträdandet eller inte (Ibid, s. 57). När det finns en stor skillnad mellan det framträdande man presenterar och verkligheten är det en allmän uppfattning att det skulle få oönskade konsekvenser om något inträffar som avslöjar bluffen (Ibid, s. 58). En generell målsättning för alla framträdanden är att behålla den tänkta definitionen av situationen genom att överbetona vissa förhållanden och underbetona andra. I de flesta sammanhang finns det något som Goffman (1959/2000) beskriver som *destruktiv information* (s. 126), information som skulle kunna väcka misstro, splittra eller upphäva den tänkta meningen av ett framträdande om det kom fram, det är alltså av stor vikt för den som försöker styra ett framträdande och definitionen av en situation att få kontroll över denna information, dessa *hemligheter*. Avslöjandet av hemligheter utgör ett hot mot framträdandet och Goffman delar in hemligheter i några undergrupper. Den undergrupp vi kommer att fokusera på är *mörka hemligheter*. Det är sådana hemligheter som är kända för individen och som denne aktivt arbetar för att dölja, därför att de är oförenliga med det framträdande de vill sända ut (Ibid, s. 126). I relation till den destruktiva informationen finns även individer som är införstådda med en del destruktiv information och därför kan få en diskrepant motstridig roll, där de har möjlighet att avslöja eller förstöra ett tänkt och styrt framträdande. Med denna information kan således personer med en diskrepant roll medvetet eller omedvetet förstöra ett tänkt framträdande (Ibid s.129). För att styra ditt framträdande är kontroll över din publik ett viktigt inslag. Detta för att veta vad du kan och inte kan framföra för att inte förstöra ditt tänkta framträdande. Hur publiken beter sig bidrar till att hålla igång ett framträdande. Publiken måste ge rätt sorts respons för att framträdandet ska bli korrekt och individen ska känna sig bekväm med sitt framträdande (Ibid. s. 204).

3. 2 Vilka är vi?

I *A Networked self* (2011) beskriver Zizi Papacharissi hur sociala nätverk fungerar som en scen för interaktion (s. 304), denna scen i vårt fall är Facebook och interaktionen tolkar vi som statusuppdateringar, fotografi-uppladdningar samt de andra funktioner som Facebook erbjuder. Vi ser alltså likheter mellan tolkningar som Goffman gjorde under 1950-talet och dagens cyberinteraktion. Sociala processer är med och påverkar och förhandlar vår identitetsbildning (Ibid, s. 304). Danah Boyd

behandlar i sitt kapitel sociala nätverk och publika platser och att det nuförtiden är svårt att bedöma vad som äkta och inte (Boyd 2011, s. 53), det blir allt lättare att förändra eller förfälska innehåll, just för att det kommer från en själv och ingen egentligen kontrollerar hur sanningsenligt just ditt innehåll är. Hon diskuterar vidare att det även blir allt svårare att bedöma ursprung och legitimitet ju mer personligt det blir (Ibid, s. 52). Identitetsbildning är en viktig process i vårt liv och i dagens teknologiska samhälle utgör sociala nätverk, såsom Facebook, platser för självpresentation och identitetsförhandling (Papacharissi 2011, s. 304), och det är i dessa förhandlingar man delar med sig av både personlig fakta samt interagerar med andra individer.

3.3 Socialt kapital under konstruktion

Att ha ett visst framträdande på Facebook är av stor vikt för många, vissa saker vill man visa, andra får helt enkelt inte komma fram (jmf. mörka hemligheter). Ellison et. al. (2011) förklarar att man genom online-interaktion kan erhålla socialt kapital genom olika mekanismer som förekommer på sociala nätverk (s. 124) och på så sätt skapa och forma önskat socialt anseende. De menar fortsättningsvis att framförallt hos unga, är Facebook en plats där man samlar och bibehåller sitt sociala kapital (s. 125). Socialt kapital är ett begrepp vars innebörd myntades av Pierre Bourdieu (1985) och har därefter utretts och behandlats av många andra. Konceptet ”socialt kapital” förklaras bäst av Bourdieu själv: ”the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition” (1985, s. 248). Socialt kapital är ett uttryck som av somliga kopplas till finansiella och mänskliga resurser, men handlar alltså om relationer mellan individer (Ellison et. al. s. 127). Teorierna kring socialt kapital är många, och de flesta är tillämpbara på det vi vill undersöka. Fortsättningsvis behandlar de även hur internet och sociala nätverk är med och bygger upp och påverkar socialt kapital (Ibid, s. 128). Diskussionen kring huruvida sociala nätverk på internet påverkar vårt off-line sociala liv negativt eller positivt behandlas även i kapitlet om socialt kapital (Ibid, ss. 124-145). Där sägs att både negativa och positiva effekter har upptäckts genom tidigare forskning, ett mönster man kan se är att effekterna blir mer negativa ju längre fram i tiden vi kommer. Alltså att man på 90-talet såg sociala nätverk som en hjälpande hand för en socialiseringsprocess, och nu en bit in på 2000-talet har sociala nätverk snarare

bidragit till isolation av sociala händelser på internet (Ibid, s. 128). För att tillämpa socialt kapital på Facebook och andra sociala nätverk har Resnick (ur: Ellison et. al. s. 129) konstruerat något som han kallar sociotekniskt kapital som kombinerar de olika komponenter som socialt online-liv har och ”in real life” (=IRL) socialt liv (Ibid, s. 129). Det finns fördelar med socialt online-liv som är svårare, eller ej går, att tillämpa IRL, såsom; expandera sin räckvidd genom att kunna skicka ett mail till över hundra mottagare; behålla historiken av en konversation, i en så kallad mailtråd; skapa grupper som sträcker sig över sociala gränser som finns i verkliga livet (Ibid, s. 129). Dessa faktorer är alltså de fördelar med ett sociotekniskt kapital som skiljer sig från socialt kapital.

3. 4 Beroende av sociala nätverk

LaRose, Kim och Peng (2011) behandlar hur individen använder sig av sociala nätverk. Bruket av sociala nätverk har för somliga gått från nyttjande till ett beroende och potentiellt skadligt beteende (LaRose et. al. s. 59). För att beskriva detta skadliga beteende används ord som ”compulsive, problematic, pathological or addictive” (Ibid, s. 59). Fortsättningsvis utreder författarna hur ”social networking” är mer skadligt än andra internet-aktiviteter, en av teorierna kring detta ligger i att man har socialt kapital att vinna genom att använda sig av sociala nätverk, eller som LaRose et. al. uttrycker det: sociala fördelar (s. 60). Sammanfattningsvis ligger en del av det beroende i att man kan bygga upp socialt kapital och erhålla sociala fördelar genom användning av Facebook.

3. 5 Att begränsa sig

2010 publicerade Anders Persson artikeln ”Front- and backstage in social media”, som behandlar den överdrivna öppenheten om privatliv som nu mera äger rum på sociala medier. I en studie av privata mobiltelefonsamtal på offentliga platser, som genomfördes av Persson år 2003, konstaterar han att de flesta kommunikativa exhibitionisterna är väl medvetna om den gräns de korsar för vad som är tillåtet att låta andra höra och inte och att de genom att göra det känner en slags kontroll över folks intryck av dem (Persson 2010, s. 5). Kommunikativa exhibitionister strävar efter uppmärksamhet och sociala medier och i synnerhet Facebook blir en utmärkt spelplan för detta ändamål. Att sudda ut gränserna mellan det som Goffman kallar för

den bakre- och främre regionen blir tacksam då det är just detta som verkar väcka uppmärksamhet (Ibid, s. 8). Persson använder termen ”att leva” på Internet och poängterar skillnaden mellan livet på Internet och off-line livet. På Internet skapar användarna en framställning av sig själva som de sedan använder för att kommunicera med varandra. Huruvida denna framställning liknar off-line personen bakom eller inte beror, men det är alltid en framställning (Ibid, ss. 11-12). Vad vi kommunicerar ut om oss själva är helt beroende av publiken, om det ens finns en publik och vilka som ingår i publiken. Vilka som tittar och vilka som har tillgång till regionen avgör om det är en bakre eller främre region (Ibid, ss. 18-19). Människor lär sig med tiden att anpassa sitt beteende efter vilka regioner de befinner sig i och att känna av om regionen de befinner sig i är en bakre eller en främre region, men sociala medier fungerar annorlunda (Ibid, s. 19). Persson jämför sociala medier med personer som sitter i varsin lägenhet och kommunicerar med varandra genom att skrika till varandra genom fönstren över en allmän plats (Ibid, ss. 19-20). Det blir allt svårare att på Internet skilja mellan den bakre och den främre regionen vilket kan resultera i att många delar med sig av för mycket information, och ibland även opassande information. Vetskapen om synligheten på Facebook får många användare på Facebook att begränsa tillgängligheten till deras privata sida på Facebook vilket betyder att de flesta användarna på Facebook medvetet försöker skapa en gräns mellan deras egen bakre och främre region (Ibid, s. 21).

3. 6 Privat, vad är det?

I boken *Jaget och maskerna* (1959/2000) presenterar Goffman hur man kan se individens sociala liv som ett framträdande (se avsnitt 3.1). I kapitlet *Social network sites as networked public* skriver Danah Boyd om samma fenomen fast i termer om internet och sociala nätverk som publika forum (ss. 39-58). För de som använder Facebook försvinner gränsen mellan publikt och privat allt mer, eftersom synligheten som Facebook och andra sociala nätverk erbjuder resulterar i en allt mer oklar gräns mellan vad som är offentligt och vad som är privat (Boyd, ss. 51-52). Sociala nätverk stör den naturliga dynamiken för vad som är privat och inte, framförallt, skriver Boyd, påverkar sociala nätverk oss så pass mycket att vi förlorar kontroll över oss själva (Ibid, s. 52). Hon ger även exempel på dem som publicerar sådant som av

många anses som privat information, vilket i sin tur bidrar till den förlorade kontrollen och avlägsnandet av gränser (Ibid, s. 52).

3. 7 *Privatliv, vad är det?*

Pan-optisk övervakning står för ett övervakningssystem som bygger på att ”*de få ser de många*” (Mathiesen, 1985, s. 14), och var ett eftersträvat system att utforma fängelser på under 17 och 1800-talet. Tanken var att ett fåtal fängvaktare skulle ha kontroll över ett större antal fångar genom fördelaktig planlösning. Känslan av att alltid vara övervakad skulle få fångarna att bete sig bättre (Ibid, ss. 14-15). Foucault var en utav de första att poängtera att denna pan-optiska lösning på fängelser även var en skiss på ett nytt samhälle. Han betonade förflyttningen från det samhället där många ser få, till ett samhälle där få ser många (ur Mathiesen 1985, s. 15). Mathiesen påpekar dock att i takt med att ett pan-optiskt samhälle utvecklats i form av register och registreringar har även utvecklingen av massmedier bidragit till en parallell utveckling där de många ser de få ännu bättre. Filmer och TV, där några få personer lyfts fram för att beskådas av fler, har gjort att synlighetsaspekten och mängdaspekten flutit samman (Ibid, s. 32). Det har även skett en förändring av framträdandet bland de få som syns. Framträdandet rör sig i en mer och mer intim riktning där det läggs större vikt på den synliges personliga attribut och karaktär (Ibid, s. 36) ”. . . igår såg man härskaren som stiliserad offentlig figur, på Colosseums tribun, som ledare av följet in i staden; idag ser man hans efterföljare – med fru och barn, hund och katt – kanske som en vän.” (Mathiesen 1985, s. 36). Den amerikanska sociologen David Riesman förklarar att den breddade offentligheten har blivit vad han kallar *andra-orienterad*, det har blivit viktigare att veta vad alla andra menar, säger, tror och gör. Samtidigt har det blivit *inre-orienterat*, i vilken man lägger stor betoning på andras personliga förhållanden och liv (ur Mathiesen 1985, s. 37).

4. Analys

I följande kapitel kommer vår empiri att bearbetas och analyseras med hjälp av den teori som presenterats ovan. Vi kommer bland annat att försöka utreda hur statusuppdateringar används som verktyg för användarnas framträdanden. Hur offline livet påverkas av aktiviteten som sker på Facebook, samt hur Facebook alltmer

liknar det off-line liv vi lever dock utan de tydliga gränser mellan främre och bakre region vilket kan skapa en problematik, men som också kan generera i positiva utgångar.

4. 1 Hur vill jag vara?

På internet målar vi upp bilder av oss själva med hjälp av symboler för att i interaktioner med andra människor kunna ge en klarare bild av vilka vi är och vad motparten har att förvänta sig av oss, och det är detta Goffman kallar för framträdanden (Goffman 1959, s. 11). På Facebook sker våra framträdanden i form av den personliga profil vi väljer att visa upp. Med hjälp av bilder, citat, medverkan i grupper och andra funktioner bygger vi upp en presentation av oss själva för andra att tolka och läsa. Statusuppdateringen är just en sådan funktion som underlättar processen i att framställa oss på ett visst sätt. Med några enkla knapptryck kan vi låta hela världen, eller i alla fall våra 756 vänner se precis vilken slags musik vi gillar, vad vi gjorde alldeles nyss eller vilka klipp på YouTube vi tycker är roliga. Det ger läsaren en tydligare bild av vilka vi är, eller i alla fall vill utge oss för att vara. Statusuppdaterar du enbart om träning, motion och hälsa genererar det ett intryck av dig som en hälsosam och aktiv person. Detta kallar Goffman för intrycksstyrning (1959/2000 s. 25) och på Facebook innebär det att vi genom att statusuppdatera om olika saker styr det intryck läsaren får av oss.

Våra respondenter var överens om att funktionen statusuppdatering på Facebook är en utav de viktigaste, och den funktionen som gjorde hemsidan så framgångsrik. Med hjälp av deras privata sida på Facebook presenterar och framställer de sig själva på ett visst sätt och funktionen statusuppdatering tillåter att kontinuerligt bygga på, befästa och bekräfta den framställningen. Individerna behöver inte förklara att hon gillar en viss sorts musik, utan kan genom frekvent uppdatering dela med dig av musiken för att påvisa för andra om att det är just sådan här musik du tycker om. Att statusuppdateringar är ett verktyg som används för att påverka hur vi uppfattas på internet och Facebook var något en del av våra respondenter var medvetna om. Vi frågade bland annat hur de trodde att de själva uppfattades på Facebook och varför. De förklarade bland annat att genom hur och om vad de statusuppdaterar om på Facebook kunde respondentens bekantskapskrets få en tydlig bild av vilka de var.

”Jag statusuppdaterar bara om roliga och humoristiska saker, så jag tror att folk på Facebook uppfattar mig som ganska rolig. Som att jag tar lätt på livet liksom, och inte är så knepig” (Åsa, 20 år). I många fall använde sig respondenten av Facebook för att förmedla en bild av sig själv som inte var helt sanningsenlig med hur verkligheten såg ut, men som var en mer önskvärd presentation av sig själv. Vardagliga attribut och händelser suddas ut, det anses vara för tråkigt och ointressant, och vad som lyfts fram är den ”häftiga” och passande bilden av dig själv: ”Genom att lägga upp bilder när man gör roliga grejer så verkar man häftig och jag tror att det är många som använder sig av det” (Johan, 18 år). ”Jag försöker också undvika att skriva för mycket om fotboll eller andra nördintressen” (Simon, 20 år). Några av respondenterna verkade relativt omedvetna om vilka framträdande de tillägnar sig och såg det snarare som en självklarhet att uppdatera om vissa saker men inte om andra. De hade själva aldrig gjort kopplingen mellan valet av deras statusuppdaterar och hur de ville uppfattas på Facebook. En av respondenterna förklarade att hennes statusuppdateringar enbart var av typen musiktips. Under hela intervjun hävdade respondenten att denna typ av statusuppdateringar inte hade något att göra med hur hon ville framstå på Facebook. I slutet av intervjun lät det dock annorlunda: ”Man kan ju se vad jag har för musiksmak och eftersom jag är stolt över min musiksmak antar jag att jag vill att folk ska uppfatta mig på det sättet. Som någon som lyssnar på en viss sorts musik” (Iris, 22 år). Persson (2010) skriver att vi måste använda oss av en viss framställning för att kunna kommunicera med varandra (s. 12), men att i många av fallen känns denna framställning närmast omedveten då många respondenter inte tycker att de framställer sig annorlunda på Facebook: ”Jag tycker att min Facebook-profil ger en rättvis bild av mig” (Rasmus, 23 år). Däremot är alla respondenter överens om att väldigt många andra på Facebook inte är ärliga med hur de framställer sig själva.

Det är väldigt fejkat på Facebook. Man är kompis med alla, attendar alla fester och det är viktigt att känna rätt folk och vara med på rätt bilder. Till exempel kanske man untaggar sig själv på bilder från en fest, men inte från en annan för att det är coolare att ha varit på den ena... men på min Facebook uppfattar man mig som jag är på riktigt. Det ger en rättvis bild av mig! (Emma, 24 år)

Även Goffman (1959/2000) poängterar att man som publik till ett framträdande gärna tvivlar på det som framförs därför att man själv är medveten om den skillnad som kan

förekomma mellan ett framträdande och den verkliga situationen (s. 57). När personer tillskriver en hel grupp ett beteende, men ställer sig själv utanför kallas det för tredjepersonseffekten, vilket är ett begrepp som beskrivs av Bengt Johansson i artikeln ”Tron kan förflytta berg” (2000, s.77) som när människor är övertygade om att medier påverkar men samtidigt hävdar att de själva inte påverkas. En typ av tredjepersonseffekten ses tydligt bland våra respondenter när, som nämns ovan, alla påpekar falskheten i framträdanden på Facebook. Samtidigt ställer sig alla respondenterna utanför den falska intrycksstyrningen och menar att de själva framställer sig på ett rättvist sätt.

4. 2 Att alltid vara uppdaterad

Med funktionen statusuppdateringar har även behovet att uppdatera oss om varandras aktiviteter stigit. ”Jag loggar in på Facebook minst fyra gånger om dagen, bara för att titta vad andra gör och vad andra har skrivit” (Emma 24 år). Det här beteendet, att kontinuerligt logga in på Facebook enbart för att hålla sig uppdaterad om vad andra tycker, tänker och gör är något vi ser hos nästan alla våra respondenter. Det är heller ingen som ser något märkligt i detta beteende utan snarare som något normalt man ”bara måste göra”. Statusuppdateringar blir därmed ett bra exempel, inte bara på att behovet att ständigt uppdatera andra om våra egna aktiviteter har fötts, utan även att behovet av att hela tiden veta vad andra tycker har ökat. Reisman kallar offentligheten för andra-orienterad (Mathiesen 1985, s. 37). Konsekvenserna av detta, att vi numera inte bara har tillgång till alla andras åsikter och aktiviteter utan även känner ett behov av att ta del av dem, är för respondenterna inte alltid något positivt. En av respondenterna förklarar: ”Med statusuppdateringar behöver vi säkert aldrig ha klassåterträffar mer, för man vet redan allt om varandra. Facebook tar bort spänningen i att träffa nya människor, för det finns så mycket fakta om allt på din sida” (Siri, 19 år). Som poängteras ovan stämmer inte alltid det framträdande du har på Facebook överens med ditt off-line liv. Det vi märkte från våra intervjuer var att denna skillnad utnyttjades av ett fåtal respondenter. Statusuppdateringarna användes då som en kanal för att visa upp en lite mer ”mjuk” sida av sig själv genom valet att statusuppdatera om privata förhållanden snarare än arbetsrelaterade saker. ”Mitt jobb går ut på att skriva arga debattartiklar, så jag brukar statusuppdatera om min flickvän och min katt, för att folk ska förstå att jag har en annan, snäll sida också” (Simon, 20

år). Detta beteende är något vi härleder till det faktum att synligheten, eller hur vi ska synas har förändrats. Vi ska inte längre visa upp en hård och seriös sida av oss själva i alla aspekter, utan snarare använda oss av ett mer personifierat framträdande för att vinna sympati hos publiken. Reisman förklarar att offentligheten har blivit inreorienterad (Ibid. ss. 36-37) och det poängteras även av våra respondenter att sterila statusuppdateringar inte längre är att föredra. ”Statusuppdateringar om jobb är bara tråkigt. Ska man läsa en statusuppdatering ska det i alla fall vara lite levande” (Maria, 21 år).

4.3 TMI – Too Much Information

När man som vi vill undersöka hur identitet och synlighet påverkar framträdandet på Facebook kan det också vara viktigt att se till aspekten *hur* man använder sig av det sociala nätverket. LaRose et. al. går bland annat in på hur användandet av sociala medier har blivit ett beroende som jämförs med kompulsivt. Denna teori om Facebook-användande bekräftas/beskrivs delvis av våra respondenter genom den kvalitativa intervjudelen i vår undersökning som gick närmre in på just Facebook-användning och användning av Facebooks olika funktioner (se bifogat intervju-schema). På frågan: ”Vad för slags statusuppdateringar är du mest trött på?” fick vi liknande svar från majoriteten av respondenterna: ”Vardagssaker, som är såå tråkiga. Och långa uppdateringar, som att beskriva hela sin dag i en uppdatering, eller flera olika, det är i vilket fall det värsta jag vet” (Karin, 23 år). Man skulle kunna göra kopplingen – uppdaterar man om vardagliga företeelser så uppdaterar man egentligen om allt, allt som i vad som än händer. Överskrider man Facebooks användningsområde då? Egentligen inte men man överskrider de underliggande sociala regler som inte bara finns i vår verkliga sociala sfär, utan som faktiskt har tillämpats på Facebook. Då dessa vardagligheter egentligen inte hör till de hemligheter som Goffman (1959/2000) diskuterar, utan mycket väl kan få befinna sig i de främre regionerna blir problemet med ”vardags-uppdateringar” snarare en fråga som behandlas bättre av sociala regler. Eftersom Facebook har erhållit en allt större roll för vårt sociala liv, får också underliggande sociala mönster inflytande på hemsidan. Man blir som känt både obekvämt och illa till mods när någon delar med sig av ”för mycket”, likaså blir man det när någon på Facebook delar med sig av för mycket, även om det inte handlar om mörka hemligheter utan om vardagligheter som

”nu har jag ätit falukorv till middag”. LaRose et. al. (2011) ger en definition på när internet-användning går från en vana till ett negativt beroende, när bruket får konsekvenser i det sociala livet IRL har man gått över gränsen till vad de kallar PIU – Problematic Internet Use (s. 60). För att återkoppla: uppdateringar om vardagliga händelser ses som onödiga och irriterande av de flesta av våra respondenter, denna irritation kan gå över i aggressioner i off-line livet, härigenom har man genom sitt internet-användande och den synlighet man befinner sig under skadat sina sociala relationer som existerar utanför internets gränser. Ett annat exempel på en liknande situation gav en av våra respondenter ett direkt exempel på: ”Jag och min sambo hade ett ordentligt gräl över en video han la upp på vår familj, som jag inte alls ansåg lämplig att lägga upp på Facebook” (Linda, 25 år). Här har Lindas sambo försatt sig i en situation där han genom sitt handlande på Facebook hamnar i en social knipa i sitt off-line liv. Facebook och synlighet kan alltså få negativa följder, som kanske inte är synligt på Facebook, men som man personligen får ta konsekvenserna för.

4. 4 Så är inte jag, i alla fall inte på Facebook

Ett återkommande svar på frågan vad respondenterna aldrig statusuppdaterar om var privata angelägenheter, sådant som dödsfall, kärleksbekymmer och personliga nederlag. När vi frågade ”varför?” var det upprepade svaret att sådan privat information inte hörde hemma på Facebook därför att den är av karaktären destruktiv. Med destruktiv information menas sådana företeelser som på något vis inte hör hemma i det tänkta framträdandet och därför har en negativ eller motsatt inverkan på det intryck du vill förmedla till din publik (Goffman 1959/2000 s.127). Att hindra destruktiv information från att läcka ut på Facebook kan ses som ett försök från våra respondenter att själva skapa en gräns mellan deras bakre och främre region på Facebook. ”Jag hade aldrig statusuppdaterat om superpersonliga saker. Jag hade inte heller statusuppdaterat om tråkiga saker. Det är liksom inte jag på Facebook” (Johan, 18 år). Facebook är vad man inom det dramaturgiska perspektivet kan kalla för en scen, den scen Goffman ger namnet: den främre regionen (1959/2000, s. 97). Facebooks främre region är allt det som är offentligt, däribland statusuppdateringar. Hur många som har tillgång till den främre regionen och ditt framträdande reglerar du själv med hjälp av inställningar över hur många av dina vänner som har tillgång till dina sidor. Men det finns förhållandevis få funktioner som bara du har tillgång till.

De funktioner som bara du har tillgång till är vad Goffman skulle kallat en bakre region (Ibid, s 102). Ett exempel på en sådan region på Facebook är mail-funktionen, som inte är öppen för någon annan än dig själv. Detta betyder att du kan vara relativt öppen på din mail om hemligheter och destruktiv information, som du aldrig hade kunnat dela med dig av offentligt, detta för att sådan information hade förstört den bild du vill förmedla av dig själv: ”För några dagar sedan tittade jag på High School Musical och gillade det. Det hade jag aldrig kunnat statusuppdatera om, inte ens skicka ett mail. Jag hade varit för rädd att det skulle komma ut. Kanske att jag hade kunnat berätta det för min bästa vän, under täcket i ett låst rum” (Rasmus, 23 år). En annan region är den region som inte alls finns på Facebook, det liv du lever off-line, och det blev under intervjuernas gång tydligt att det framträdande man ägnar sig åt på Facebook inte alltid stämmer överens med det livet: ”Man byter inte personlighet på Facebook, men det finns samtidigt mycket man inte visar. På Facebook visar man upp de bra delarna av sig själv” (Maria, 21 år). ”Det jag visar är jag, men jag visar inte allt” (Iris, 22 år). Det man inte visar blir då sådan information som istället tillskrivs den bakre regionen, det är helt enkelt information som inte är förenligt med det intryck man vill sända ut. För att skilja den bakre regionen från den främre regionen måste man se till synlighetsgraden av regionen (Persson 2010 s. 18). Under vår uppväxt socialiserar vi in i vissa mönster där vi lär oss per automatik att avgöra vilka regioner som är bakre och vilka som är främre och att bete oss därefter. Detta gör att vi absolut inte beter oss på samma sätt på en toalett som vi gör på ett offentligt torg (ibid s. 19). På Internet och Facebook är gränserna mellan den bakre och främre regionen inte lika tydliga, vilket leder till att många människor delar med sig av opassande privat information (ibid s. 8). ”Det är pinsamt med folk som delar med sig av sina sorger och misslyckanden. På Facebook finns det för många som man inte riktigt känner som kan läsa för mycket” (Iris, 22 år). Något vi märkte efter intervjuerna var att sådan information som klassats som destruktiv för framträdandet och därmed borde placeras i den bakre regionen var just sådant; privat information. I vårt frågeformulär bad vi respondenterna att svara på elva frågor. Frågorna var av liknande karaktär, relativt personliga företeelser, eller enligt Goffman, mörka hemligheter som inte hör hemma i den främre regionen, där vi dock påpekade att de skulle hamna. Varje fråga hade två alternativ, ett sanningsenligt och ett som underförstått var mer fördelaktigt att svara när svaren sedan skulle publiceras för en stor publik. Vi ville med denna metod belysa hur synligheten på Facebook påverkar

våra framträdanden. Mer än hälften av de som deltog i vår undersökning svarade att deras svar påverkades av det faktum att de trodde att deras svar skulle publiceras på deras Facebook-sidor. För att bibehålla ett önskvärt framträdande på Facebook var det alltså ett flertal respondenter som svarade osanningsenligt för att undvika att dessa mörka hemligheter skulle läcka ut och förstöra deras framträdanden. Under intervjuerna fick vi också en tydlig mall över vad som klassas som mörka hemligheter, exempel på detta var bilder som inte var till fördel, eller om man hade kärleksbekymmer.

Man kan till exempel gå på stan och se jätteful ut men man hade aldrig velat att en bild på Facebook skulle läggas ut när man såg ful ut. Det spelar roll vad som syns på ens Facebook. Dåliga bilder ger ett bestående intryck, därför vill man ha bra bilder. På stan glömmar man hur personen såg ut, men på Facebook finns bilderna för alltid. (Siri, 19 år)

Vi drar slutsatsen att ett önskvärt och typiskt framträdande på Facebook ska vara positivt och ge en bra och framgångsrik bild av individen. Personliga nederlag hör inte hemma i en sådan bild, vilket gör att de flesta respondenterna arbetar aktivt för att behålla sådan information i den bakre regionen: ”.. om till exempel en kompis skriver och frågar om man mår bättre så tar man bort det också, för man vill inte att alla ska veta att man har mått dåligt” (Emma, 24 år). Det Emma förklarar här är något Goffman kallar för oförenlig information (Goffman 1959/2000 s.129). Hon beskriver även hur hennes kompis får en diskrepant roll, det vill säga blir en person som beskriver Emma i ett falsk sken i jämförelse med hur hon vill framställa sig genom att avslöja just sådan information som är oförenlig med Emmas tänkta framträdande. Vi kan därför se en tydlig gräns mellan off-line livet och livet på Facebook och hur personer som får tillgång till information off-line kan förstöra ett tänkt framträdande genom att läcka den informationen på Facebook. Även här dyker problematiken med en otydlig gräns mellan den bakre och den främre regionen på Facebook upp. Vänner inbjuds i den bakre regionen off-line men lyckas inte behålla de hemligheter denne har fått ta del av utan delger dessa på Facebook där den bakre regionen inte är lika tydlig, vilket förstör personens tänkta framträdande.

4. 5 Vilka har vi blivit?

Vad man som aktiv Facebook-användare måste fråga sig är hur bruket av sidan påverkar och formar sin identitet. Identitetsbildning är som känt en viktig process i den utveckling varje individ genomgår och har den senaste tiden letat sig ut på internet och de sociala nätverk som används av varannan svensk i dag (www.iis.se samt www.internetbarometern.se). Thompson (2004) utreder identitetsbegreppet, både den egna självidentiteten och den kollektiva identiteten. Eftersom sociala nätverk fungerar som virtuella samhällen (Parks, Malcolm R. 2011, ss. 105- 123) är vi övertygade om att Facebook, likväl andra sociala nätverk, har fått en stor roll i den utveckling varje individ genomgår som människa. När man "tar ut" samhället på internet på det här sättet ökar också graden av synlighet. Ser man en person på torget här i Lund har man ingen direkt vetskap om personen, om man inte frågar får man heller inte reda på det. På Facebook kan man ofta på personer man inte "vän med" se var de bor, ålder, skola och en del andra grundläggande information. Facebook och andra sociala nätverk är med och hjälper, eller stjälp, oss att hitta både vår självidentitet och kollektiva identitet. Gripsrud (2002) skriver också om den kollektiva identiteten och den personliga identiteten (ss. 20-21), han kopplar i sin tur ihop identitetsbildandet med Freuds olika uppdelningar av psyket där en av dessa nivåer är överjaget. Överjaget är den nivå som vi egentligen inte har någon kontroll över menar han (Ibid, s. 21), det är här sociala konventioner från samhället intas och det är denna del av psyket vi menar påverkas i användandet av Facebook, både synligheten och framträdandet.

Vad som kan bli svårare att bedöma på internet, om man jämför med IRL, är äktheten i det framträdande man förmedlar. Vid sociala interaktioner IRL finns en synlighet som gör det lättare för åskådaren att bedöma äktheten, denna synlighet görs omöjlig i och med att man konverserar via internet, dock föreligger en annan typ av synlighet i de interaktioner som finns online: dels kan man inte vara säker på att den man konverserar med är den som den utger sig för att vara, och dels kan man inte vara säker på att konversationen i fråga faktiskt är privat. Därmed finns en risk med att identitetsprocesser försiggår online, vilka vill man egentligen ska kunna ta del av denna process? Och delar man med sig av saker till dem man tror att man delar med sig till? Synligheten spelar en avgörande roll i det framträdande man skapar i sitt liv, oavsett om framträdandet sker online eller IRL. Den kollektiva identiteten blir mer svårtydd på Facebook, många har upp mot tusen "vänner", men den egentliga

vännskapskretsen är betydligt mer avgränsad. Vi tror att många skapar en identitet på Facebook som livnär sig på uppmärksamhet och synlighet, och att denna ibland motstrider den som man är off-line vilket skapar en problematik. Ett speciellt exempel på detta fann vi bland en av våra respondenter. När vi förhörde henne om vad hon ansåg om styrd identitet på Facebook och om hur hon tror att folk uppfattar henne på sidan berättade hon om hur hon både "hittat sig själv" och hur hon byggt upp en karriär genom synligheten som man utsätts för på sidan. Till en början var Felicia tämligen tillbakadragen på sin profil, hon iakttog mest. Felicia berättar att hon alltid haft mycket åsikter om saker och ting, men aldrig hittat ett forum där hon kunde få uttrycka detta. Hon berättade att Facebook blev ett slags forum för henne, det var först här hon tog ställning, ofta genom att dela länkar eller bilder.

Jag uppdaterade min status hela tiden, det kunde vara med bilder eller länkar till olika artiklar som jag tyckte var viktiga. I min kontaktkrets på Facebook är jag "vän" med en kille som jobbar på SR. Han i sin tur kontaktade mig och förklarade att han följde mig och mina uppdateringar, vilket i sig är en jökla komplimang, och frågade om jag var intresserad av att prata i radio. Så på den vägen är det. Tack Facebook! (Haha) (Felicia, 25 år)

Alltså kan det framträdande man nyttjar på Facebook generera en avgörande skillnad i off-line livet, synligheten på Facebook behöver alltså inte uteslutande påverka till något negativt. Ju mer man tror på sitt framträdande desto lättare blir det att leva upp till detta i verkliga livet.

4. 6 Jag statusuppdaterar – alltså finns jag

Med varje statusuppdatering på Facebook för du en konversation med alla dina vänner, i den mening att varje vän ges möjlighet att svara på din status. Du är mycket medveten om den respons en statusuppdatering kan tänkas få och medvetenheten av detta, medvetenheten om din osynliga publik får dig att bete dig därefter (Goffman 1959/2000 s.186). En av respondenterna poängterade under intervjun att det finns en baktanke med alla statusuppdateringar som publiceras på Facebook. En annan respondent förklarar att det är många ungdomar som känner sig bortglömda av den äldre generationen och använder Facebook och statusuppdateringar som en kanal för att höras och synas, i en värld där vuxna annars inte tar någon vidare notis om ungas åsikter. En av respondenterna, Siri, som var en utav de få som faktiskt blev besviken

när det visade sig att undersökningen inte skulle publiceras och som även, ska tilläggas, var en utav de mer Facebook-aktiva deltagarna, förklarade att respons på statusuppdateringar fick henne att känna sig sedd och hörd: ”Jag gillar uppmärksamheten man får om ens status har varit bra, det blir lite som en bekräftelse att man syns och finns” (Siri, 19 år). Den synlighet Facebook erbjuder blir alltså en form av bekräftelse för de som har ett sådant behov. Andra respondenter poängterade snarare motsatsen; bristen på respons från publiken gör att man drar sig för att statusuppdatera för att slippa känna att ingen ser och hör: ”Det känns pinsamt att statusuppdatera om känslor. Tänk så får man inga svar liksom” (Maria, 21 år)

4. 7 Den kommunikativa exhibitionisten

Mathiesen (1984) beskriver ett modernt samhälle där tillväxten av massmedier har ökat synligheten av ett fåtal personer (s. 32). Detta är något som kan översättas på Facebook. Facebook erbjuder varje uppkopplad individ möjligheten att synas inför alla sina vänner. Men frågan är hur medveten individen är om synligheten han utsätter sig för när han statusuppdaterar om förhållandevis privata saker. Ställer du upp på en intervju i en tidning är du väl medveten om hur du presenterar dig själv för att du vet att många kommer att läsa vad du har sagt och titta på bilden av dig. Det blir återigen en fråga om hur du presenterar dig själv så att du ska få ett önskvärt framträdande för din publik, vilken information du väljer att lyfta fram i den främre regionen, tidningen, och vilken information och vilka hemligheter du väljer att dölja i den bakre regionen. Vilken information som passar i vilken region blir således relativt självklart. På Facebook fungerar det lite annorlunda: trots vetskapen om den enorma synlighet det innebär att statusuppdatera på Facebook är det många användare som uppdaterar om relativt personliga saker som i off-line livet egentligen skulle passat bättre in i den bakre regionen. Även här är det värt att poängtera att det som lyfts fram på Facebook för att påkalla uppmärksamhet blivit mer inre-orienterat (ibid s. 36-37). ”Jag är nog lite friare på Facebook, för man inser inte hur många det är som ”lyssnar”” (Siri, 19 år). Fenomenet att beskriva en synlig person, inte efter prestationer utan efter personliga attribut sprider sig ut på sociala medier, där privatpersoner använder sig av samma teknik för att framställa sig på ett visst sätt med hjälp av personliga beskrivningar. Skillnaden mellan etablerade medier och sociala medier är dock stor och då det sällan reflekteras över att man sett sin

favoritartist handla bindor höjs det på desto fler ögonbryn när privatpersoner delar med sig av "lite för mycket". Det är människor som blir lite för fria och öppna på Facebook som Persson (2010) kallar för kommunikativa exhibitionister (s. 8). Att dela med sig av sådan information som för de flesta människor ter sig privat är för kommunikativa exhibitionister att påkalla den uppmärksamhet de är ute efter (Ibid, s. 8). En människa som precis varit med om ett uppbrott med en partner väljer kanske att hålla denna händelse helt utanför Facebook, väl dolt i dennes bakre region, alternativt skicka ett privat mail till en nära vän, fortfarande dolt för allmänheten. Den kommunikativa exhibitionisten däremot statusuppdaterar om uppbrottet, och placerar därmed destruktiv information i den främre regionen för att vinna uppmärksamhet. En utav våra respondenter är vad man kan kalla en kommunikativ exhibitionist, det vill säga en person med hög aktivitetsnivå på Facebook i form av statusuppdateringar om precis allt och ingenting och med ett stort uppmärksamhetsbehov. Hon säger såhär: "Jag blottar hela mitt liv på Facebook och statusuppdaterar om allting. Jag statusuppdaterar för att få uppmärksamhet för det gillar jag" (Siri, 19 år). Synligheten påverkar alltså statusuppdaterande på Facebook i dubbel mening, helt beroende på vad man är ute efter för respons från sin publik. Är du ute efter att enbart förmedla ett visst framträdande och en viss bild av dig själv, begränsar du ditt statusuppdaterande snarare än att överdriva, just för att ha koll på att ingen destruktiv information som kan förstöra det tänkta framträdandet blir tillgänglig för din publik. Är du däremot ute efter uppmärksamhet är det just den destruktiva informationen du mer än gärna delar med dig av i dina statusuppdateringar. Detta beteende blev tydligt då, som tidigare nämnts, den enda respondenten som faktiskt blev besviken över att den destruktiva informationen i frågeformuläret inte skulle publiceras var av typen kommunikativ exhibitionist.

4. 8 Uppmärksamhet som handelsvara

Ytterligare en aspekt på det ökande användandet av Facebook är att se på hur man kan tillämpa Bourdieus teorier om socialt kapital, dock en något reviderad syn på termen. Som nämns tidigare ser man hur sociala mönster allt mer tillämpas på Facebook, ett tillägg som nämns i teorin är hur man i det sociala nätverket kan erhålla och bibehålla socialt kapital, eller som Resnick (ur: Ellison et. al. 2011) väljer att kalla det: sociotekniskt kapital, en del av hela begreppet socialt kapital (s. 129). Vårt

resonemang är högst tillämpligt på det Resnick föreslår, just att socialt kapital behöver byggas ut på grund av att sedan Bourdieu började utreda socialt kapital, har man genom internet och andra nya kommunikationsformer erhållit nya former att använda sig av och vinna socialt kapital. Utvecklingen av begreppet sociotekniskt kapital har sedan tagits an av andra, som till exempel Williams (ur: Ellison et. al. 2011, s. 129) som understryker att socialt kapital byggs upp genom en kombination av sociala förbindelser och kontakter både IRL och på internet. Både vi och dem resonerar på samma sätt: det traditionella sätt att mäta socialt kapital som grundar sig i sociala kontakter, hur man för sig och vilka kulturella kretsar man rör sig i, är på vissa punkter inte längre tillämpligt i vår digitala tidsålder. Socialt kapital skulle kunna anpassas efter det synbara sociala liv som numera finns online, det finns numera en ny arena med nya förutsättningar för socialiseringsprocesser. Något som vi kan se genom våra intervjuer är hur det ”nya” sociala kapitalet mäts, att synas är ett nytt sätt att erhålla socialt kapital. De som statusuppdaterar gör det uteslutande för att få uppmärksamhet, som är en typ av synlighet. En av våra respondenter säger följande: ”Ibland när man blir inbjuden till en fest och vet att man inte kan gå, vill man ändå trycka ”attenda”, för att man vet att det kommer synas på sin profil, och det är en rätt häftig fest” (Niklas, 23 år). Genom att gå med i en grupp eller medverka på ett event vinner man alltså sociotekniskt kapital, i den mån man anpassar det till teorin om synlighet. Synligheten är hela tiden den avgörande faktorn; vad vi statusuppdaterar om; vilka fester vi väljer att ”attenda”; vilka grupper vi går med i och så vidare. Danah Boyd (2011) säger att man i sociala nätverk uppfattar uppmärksamhet som en handelsvara, hon kopplar så långt som att kalla det för en uppmärksamhetsekonomi och att användarna skulle kunna kallas för konsumenter och producenter (s. 53). Om vi då återkopplar så är det naturligtvis just det som socialt kapital handlar om: att se sociala fenomen och omvandla till tillgångar, och dessa tillgångar mäts numera i uppmärksamhet som i sin tur är beroende av synlighet.

5. Slutsats och diskussion

5.1 Slutsats

Följande text presenterar den slutsats som vi har dragit utifrån de frågeställningar vi presenterade i början samt återknytning till syftet för vår uppsats. Synligheten är

väldigt påtaglig på Facebook, det faktum att alla kan se dina statusuppdateringar är känt för samtliga av våra respondenter. Framställningen påverkas genom att man mer ofta vill framställa sig i bättre dager än vad som egentligen stämmer då många känner att intrycket på Facebook är mer bestående. Man arbetar aktivt för att inte släppa fram viss typ av information som kan förstöra det tänkta framträdandet, det vill säga diskrepant information.

Vårt off-line liv påverkas i dubbel mening av Facebook. Dels kan Facebook ha negativa konsekvenser då sociala regler inte är lika tydliga på Facebook som i verkligheten, vilket betyder att många delar med sig av för mycket. Men Facebook fungerar även i vissa fall som en personlig marknadsföringskanal, vilket för andra har positiva konsekvenser i form av jobberbjudande och ökad synlighet.

Facebooks betydelser är många. Det är för många en kanal att uttrycka sig och göra sin röst hörd på ett helt annat sätt än det är möjligt i off-line livet, och framför allt en kanal för unga. Dessutom blir responsen för publiken en slags bekräftelse på att man finns och hörs, något som kan leda till ökat självförtroende i off-line livet. Men när samhället förflyttas ut på internet kan även sociala relationer bli svårare och mer svårtydda. Vad som är verklig interaktion och styrd interaktion blir svårt att avgöra, vilket kan leda till skepsis och osäkerhet.

5. 2 Diskussion

Vi kunde efter vår undersökning se hur användarna av Facebook, representerade av våra 15 respondenter, var medvetna om och hur synligheten och offentligheten på Facebook påverkade. Statusuppdateringar på Facebook blev ett verktyg för att utnyttja denna synlighet på det sätt man individuellt fann mest åtråvärt. För att tydliggöra hur statusuppdateringar används har vi delat in respondenternas användning i två fack. Vi har dels *uppmärksamhetsfacket*, dit de respondenter som använde sig av statusuppdateringar för att vinna uppmärksamhet hamnade. Det genomfördes bland annat med hjälp av offentliggörandet av privat och personlig information, sådant Goffman kallar destruktiv information och mörka hemligheter. Sedan har vi *intrycksfacket*, där de respondenter som använde sig av statusuppdateringar som ett förstärkningsverktyg till de medierade framträdande de ägnade sig åt placerades. Detta var respondenter som kontinuerligt statusuppdaterade om sådant som var förenligt med den positiva bild av sig själva de ville sända ut.

Kontrollen över vad du sänder ut för bild av dig själv är dock viktig i båda facken, även om denna kontroll i vissa fall var undermedveten. I off-line livet är gränsen tydlig mellan varje persons bakre och främre region, problematiken i var denna gräns går på Facebook är påtaglig. Dina närmaste vänner som aldrig går över gränsen off-line kan i många fall råka "avslöja" dig på Facebook, och den diskrepans Goffman talar om, den motstridiga informationen till ditt tänkta framträdande läcker enklare ut på Facebook just på grund av otydligare gränser.

Vad som också framkommit under studiens gång är att sociala regler och företeelser letar sig ut på internet, en tendens som är så pass stark att Facebook och andra sociala nätverk är med och bygger upp socialt kapital, sociala kontakter med mera. Inte bara i dessa kollektiva miljöer utan även i privat- och familjeliv blir synligheten på Facebook en faktor man måste ta hänsyn till. Grundläggande frågeställningar såsom "vem är jag?" och "var passar jag in?", som är en del av identitetsbildningen varje individ går igenom, behandlas också numera delvis online. Vad vi tänker och tror är att människor i stor grad anammar social anpassning online, alltså undermedvetet godkänner en socialiseringsprocess och delar med sig av vild och skild information som egentligen inte borde ses och höras av 900 av de 1000 kontakter de har på Facebook. Vi tror på att det är viktigt att se över sin relation till Facebook, för att på så sätt faktiskt kunna sköta de nära relationer som betyder något: de som finns IRL.

Som en del andra har även vi kommit fram till att Facebook har blivit ett samhälle med alla dess sociala förbindelser och regler, där man skapar identitet, tillhörighet delar sina intressen med mera. I likhet med detta resultat skriver Danah Boyd (2011) om hur sociala nätverk har kommit att bli en publik allmänhet som ett inbillat kollektiv av människor och teknik. Det är väl egentligen den slutsats vi vill komma fram till, att denna utveckling av vårt sociala liv inte ska få ta över off-line livet. Att Facebook allt mer anpassas efter hur vårt liv ser ut off-line ska inte få bli ett hinder för hur vi socialiserar och interagerar off-line. Online-världen är till för att utnyttjas och inte för att ersätta något som är hundra gånger bättre IRL. Livet på Facebook börjar allt mer likna det liv vi lever off-line, vad vi har svårt att bedöma om är huruvida detta är skadligt för oss eller om det bara är en naturlig utveckling av vårt sociala liv.

6. Framtida forskning

Då Facebook är ett ungt fenomen som på kort tid slagit igenom med väldig kraft är vi övertygade om att Facebooks närvaro i våra liv idag kommer att spela roll för våra liv i framtiden. Vad kommer det spela för roll om 30 år att man som 17åring laddade upp 34 bilder från en fest på Facebook? Kommer de grupper Du går med i på Facebook nu ha någon betydelse om 30 år? Och kanske framför allt, vilken roll kommer Facebook att spela i våra liv om 30 år, när sidan redan nu, som liten åttaåring redan har en betydande roll i de flestas liv?

7. Källförteckning

7.1 Tryckta källor

7.1.1 Litteratur

Aspers, Patrik.(2. uppl., 2011) *Etnografiska metoder: Att förstå och förklara samtiden* Malmö : Liber

Boyd, Dana (2011) Social network sites as networked publics: Affordances, Dynamics, and implications i Papacharissi, Zizi (red.) *A Networked Self : identity, community and culture on network sites*. New York : Routledge ss. 39-58

Ellison, B Nicole & Lampe, Cliff & Steinfield, Charles & Vitak, Jessica (2011) With a little help from my friends: How social network sites affects social capital processes i Papacharissi, Zizi (red.) *A Networked Self : identity, community and culture on network sites*. New York : Routledge ss. 124-145

Goffman, Erving. (2000) *Jaget och Maskerna* Stockholm : Prisma

Gripsrud, Jostein (2002) *Mediekultur, mediesamhälle* 2.a uppl. Göteborg : Daidalos

LaRose, Robert & Junghyun, Kim & Peng, Wei (2011) Social networking: Addictive, compulsive, problematic, or just another media habit? i Papacharissi, Zizi (red.) *A Networked Self: identity, community and culture on network sites*. New York : Routledge ss. 59-81

Larsson, Lars-Åkte (2010) Intervjuer i Ekström, Mats & Larsson, Lars-Åke (red.) *Metodbok i kommunikationsvetenskap* 2.a uppl. Lund : Studentlitteratur ss. 53-86

Mathiesen, Thomas. (1985) *Tittarsamhället – Om medier och kontroll i det moderna samhället* Göteborg : Korpen

Papacharissi, Zizi (2011) A networked self i Papacharissi, Zizi (red.) *A Networked Self: identity, community and culture on network sites*. New York : Routledge ss. 304-318

Parks, Malcolm R. (2011) Social networks sites as virtual communities i Papacharissi, Zizi (red.) *A Networked Self: identity, community and culture on network sites*. New York : Routledge ss. 105-123

Thompson, John B. (2001) *Medierna och moderniteten*. Göteborg : Daidalos.

Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer* 2.a uppl. Lund : Studentlitteratur.

Østbye, Helge. & Knapskog, Karl & Helland, Knut & Larsen, Leif Ove. (2004) *Metodbok för medievetenskap* Malmö : Liber ekonomi

7. 1. 2 Vetenskapliga artiklar

Grahn, Charlotte & Uggla, Fredrik (2009) *Att balansera på identitetscatwalken: en studie om studenters identitetsskapande på Facebook* Lund : kandidatuppsats för Medie- och kommunikationsvetenskap

Johansson, Bengt (2000) *Tron kan förflytta berg – tredjepersonseffekter och politisk kommunikation*, Publicerad i *Nordicom Information*, 22 (3 – 4) s.10 Göteborg : Göteborgs universitet, Samhällsvetenskap

Persson, Anders (2010) *Front- and backstage in "social media"* Lund : Lunds Universitet, Division of Sociology

7. 2 Elektroniska källor

Facebook (2011) <http://www.facebook.com>

(http://www.facebook.com/advertising/?campaign_id=402047449186&placement=pf&extra_1=0) [2011-12-29]

Flodström, Anders (2011) <http://www.iis.se>

(<https://www.iis.se/pressmeddelanden/rapporten-svenskarna-och-internet-2011>)

Stockholm [2011-11-16]

Kjellberg, Hubert (2011) <http://www.ne.se> (<http://www.ne.se/lang/facebook>) Malmö [2011-11-16]

8. Bilagor

8. 1 Intervjumanus

1. Hur tänkte du när vi avslöjade att dina svar inte kommer publiceras på Facebook? Varför kände du så tror du?
2. Vad statusuppdaterar du helst om? Varför?
3. Om du inte statusuppdaterar: Varför gör du inte de?
4. Vilka statusuppdateringar är du trött på? Varför?
5. Vad skulle du aldrig statusuppdatera om? Varför?

6. På internet kan man lite skraddarsy hur andra ska uppfatta dig. Är det något du använder dig av? Tror du andra använder sig av det? Kan du se några problem med det?

7. Hur uppfattar folk dig på Facebook tror du?

8. Dömmar du andra på Facebook utifrån deras Facebook-sidor? Vad tittar du efter för att bestämma dig för hur den andra personen är?

8. 2 Frågeformulär

Vi är tacksamma för att Du har valt att delta i vår enkätundersökning till vår B-uppsats. Du kommer först att få fylla i lite personuppgifter om Dig själv, detta för att Dina svar senare kommer att publiceras på Din Facebook. Sedan får Du svara på 11 korta frågor innan vi kommer att be om en kort intervju för att avsluta undersökningen! Din medverkan är avgörande för vårt betyg, så TACK!

Fullständigt namn/efternamn (texta tydligt)

Sysselsättning

Ålder

Bostadsort samt hemort

Har du ett Facebook-konto?

JA

NEJ

Hur aktiv är du på Facebook? (Där 1 är inte så aktiv och 5 är väldigt aktiv)

1

2

3

4

5

1. Du har inga planer för kvällen och kommer att spendera den ensam. Vad gör du?
 - Köper en stor påse godis, chips och cola som du sedan trycker i dig framför senaste avsnittet av Ung och Bortskämd
 - Tar en powerwalk innan du går och lägger dig tidigt

2. Det första du gör när du loggar in på internet är:
 - Kollar Blondinbella.se och Kissies.se
 - Går in på Sydsvenskan.se och dn.se

3. Du står i duschen när du plötsligt blir akut kissnödig. Vad gör du?
 - Går ut ur duschen, torkar dig lite snabbt och går på toa
 -låter det komma!

4. Du går på stan och har precis köpt en stor och välfylld baguett som du gått och suktat efter så länge. Samtidigt som du svänger in på en tom gata och tar

din första tugga tappar du mackan på marken, med fel sida ner. Ingen har sett dig. Vad gör du?

- Tar upp mackan och fortsätter äta
- Blir skitförbannad, men låter mackan ligga, den är förstörd nu

5. Det har kommit en ny funktion som gör att du kan ansluta din mobil till Facebook för att dela med dig av de spel du har på din telefon. Detta medför dock att alla dina Facebookvänner kan se när du spelar spel och vad för spel du spelar. Använder du funktionen?

- Ja, skitbra grej ju, nu får jag massor med tips på nya spel
- Nej, folk kommer att reagera på hur ofta jag spelar Wordfued

6. Du är i Lunds Domkyrka och ska tända ljus för de döda. Ljusen kostar 5 kr/st och ligger i en öppen låda. Bredvid lådan finns en burk där det är tänkt att du ska lägga pengar för ljusen. Kyrkan är helt tom och det finns ingen uppenbar övervakning för om du faktiskt betalar för ljusen du tänder eller inte. Vad gör du?

- Snor från kyrkan genom att tända ett ljus för din mormor utan att betala
- Betalar för ljusen du tänker tända

7. Du vaknar upp och känner att du kommer dö om du inte får en leverpastejmacka. Leverpastejen i kylan har stått ett tag och överst på leverpastejen finns ett tunt lager av mögel. Leverpastejen under möglet ser dock helt okej ut, och bäst före-datum var för bara två dagar sedan. Vad gör du?

- Slänger leverpastejen och går och köper en ny
- Skrapar av möglet och brer en stor macka

8. Helt ärligt nu, pratar du med dig själv när du är ensam?

- Ja
- Nej

9. Du skulle ha tvättat igår, men det blev helt enkelt inte av, och nu har din finaste tröja som du bara måste ha på dig ikväll legat i din svettiga tvättkorg i snart tre veckor. Hur löser du problemet?
- Dränker den i parfym och har på dig den ändå
 - Tar på dig något annat
10. Du har en riktigt dålig dag. Håret ligger fel, du ser trött ut och allting går åt helvete, vilket gör dig riktigt bitter och arg. Just denna dagen har du dessutom lovat att spendera tillsammans med din snyggaste kompis som alltid verkar ha det så jäkla bra. Inte riktigt på humör går du och träffar din snygga kompis, då du ser att din kompis har en stor snorkråka precis under näsan som din kompis inte verkar märka. Säger du till?
- Ja
 - Nej
11. Du har precis köpt en sprillans ny och extremt dyr eltandborste. Taggad står du i badrummet för dig själv och ska precis testa din nya produkt, då du tappar tandborsten i toalettstolen. Toalettstolen är ren och oanvänd, men det är fortfarande en toalettstol. Vad gör du?
- Tar upp tandborsten och sköljer av den noga innan du använder den
 - Slänger tandborsten och gråter en skvätt

**Vi tackar för Din medverkan i vår enkätundersökning.
Vi sa i början att svaren på Din infyllda enkät kommer att publiceras på Din Facebook, men så är inte fallet!**

Vi undrar nu om Du tror att Dina svar i den här enkäten påverkades av det faktum att Du trodde att svaren skulle publiceras på Facebook?

JA

NEJ

Vi hoppas nu att Du vill delta i en kort intervju om Din aktivitet på Facebook.

Lovisa och Karin